

GAZETA MUZEALNA

nr 68/luty 2009 r.,
str. I-III

MIESIĘCZNIK MUZEUM ŻUP KRAKOWSKICH

Oplątek z Biskupem

"Powitanie Ks. Biskupa Jana Zająca w Sali Gotyckiej Zamku Żupnego"

Stało się tradycją, że w okresie bożonarodzeniowym, tuż po Nowym Roku, członkowie Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Żup Krakowskich spotykają się wraz z pracownikami Muzeum na wspólnym opłatkach.

"Członkowie Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Żup Krakowskich"

W tym roku, 13 stycznia, dyrektor Muzeum Żup Krakowskich prof. dr hab. Antoni Jodłowski powitał na dorocznym spotkaniu opłatkowym zna-

"Podczas spotkania wystąpił Chór Gospel Voice działający od października 2007 roku przy Centrum Kultury i Turystyki w Wieliczce. Chór powstał z inicjatywy dyrygentki pani Diany Mrugały"

"Dzielenie się opłatkami"

mienionych gości: Jego Ekscelemcję Ks. Biskupa Jana Zająca z Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach oraz Dziekana Dekanatu Wielickiego Ks. Prałata Zbigniewa Gerle. Oprócz członków Towarzystwa oraz pracowników Muzeum byli obecni także dostojni goście: przedstawiciele Senatu RP w osobie senatora Zbigniewa Cichonia, Sejmu RP – posła Wiesława Wody, władz samorządowych Województwa Małopolskiego – wicemarszałka Wojciecha Kozaka, Gminy Wieliczka – wiceburmistrza Henryka Gawora, profesorów współpracujących ze stowarzyszeniem oraz dyrektorów szkół z Wieliczki.

Wśród zaproszonych znaleźli się członkowie Fundacji Sztuki Osób Niepełnosprawnych z honorowym prezesem Andrzejem Gerlachem. Jan Niemiec, znakomity malarz działający w ramach Fundacji, ofiarował Księdzu Biskupowi obraz kościoła św. Sebastiana w Wieliczce namalowany podczas ostatniego pleneru malarskiego. Wspólne śpiewanie kolęd prowadził

"Pracownicy Muzeum Żup Krakowskich"

maestro Jerzy Sobeńko – prezes Polskiego Towarzystwa Strausowskiego.

Henryk Uhryński
prezes TPMŻK

Znany aktor Jerzy Stuhr w „podziemnej roli”

20 lat temu zagrał w kopalni niezapomnianą rolę w kultowym filmie „Seksmisja”. A 9 stycznia 2009 r. Jerzy Stuhr zawitał ponownie do kopalni, tym razem do podziemnej ekspozycji Muzeum Żup Krakowskich gdzie zasiadł w turystycznej kolejce (marzą o zdjęciu w niej wszyscy turyści) aby wystąpić jako przewodnik i narrator w filmie pt. „Wieliczka – Sól ziemi”. Trzeba przyznać, że znany aktor, jak zwykle wspaniale zagrał swoją rolę, a jego charakterystyczny głos brzmiał bardzo sugestywnie pośród soli i oryginalnych zabytków. Kolejną kwestię wypowiedział w pięknej komorze Saurau.

Jerzy Stuhr, wędrując przez ekspozycję muzealną, z zainteresowaniem przyglądał się mijanym zabytkom oraz komorom. Szczególnie zachwycił go pięknie rezerwaty górnicze Maria Teresa i Saurau. Stwierdził, że Muzeum jest bardzo ciekawe i co ważne ma swój tajemniczy nastrój.

Reżyserem nowej wersji filmu „Wieliczka – Sól ziemi” jest Sandrolin Tam, zamieszkały w Szwecji, który dokumentuje kopalnię od 12 lat i nieustannie jest nią oczarowany.

Małgorzata Bogucka

Ciekawostki z muzealnego archiwum „Ponad 200 lat wojny z paragrafami”

Przepisy prawne zwykle bywają zawiłe i często tylko specjaliści mogą się w nich rozeznaczyć, stąd tak wielka rola radców prawnych dla właściwej interpretacji przepisów. Często ustawodawca tak źle i nieczytelnie formułuje prawo, że w sporach o jego stosowanie obie strony powołują się na tę samą ustawę, tak że toczy się swoista „wojna na paragrafy”. Nie inaczej było koźcem XVIII wieku, kiedy austriacki zaborca wprowadzał swoje przepisy w Galicji, tj. południowej Polsce, zagarniętej przez Habsburgów w ramach I rozbioru w 1772 roku. Często przy tym różne paragrafy nowych praw były niezrozumiałe nawet dla urzędników, odpowiedzialnych za ich stosowanie, co wymagało dodatkowych wyjaśnień. I tak 16 VI 1785 roku Gubernium Lwowskie (rząd Galicji) wydało, powołując się na mandat cesarza Józefa II, objaśnienie § 259 Powszechnego Zbioru Sądowego: „Strona dekret dla Siebie w pierwszej Instancji zyskująca, podczas Appelacji” (odwołania) „bezpieczeństwo w § 259...ostrzeżone także przez wyjednanie sądowej grabieży (konfiskaty) wyrobić sobie może?” Cesarz kazał objaśnić że „to znajduje się tylko w rozdziale 31, któren o Exekucji (konfiskacie) mówi” a § 259 tak rozumieć się nie ma”. Inny przykład: 23 czerwca tegoż roku musiano w ten sam sposób „objaśnić” § 267 Zbioru Sądowego, że: odwołanie „do sędziego wyższej instancji, żadnej zwłoki w biegu procesu

sądowego y w potrzebnych od sędziego pierwszej instancji rozkazach uczynić nie może”. Identyczne przypadki powtórzyły się w 1786 roku. 8 czerwca trzeba było wyjaśniać wątpliwości co do zasad płatności długów hipotecznych; tegoż dnia osobnym cyrkularzem prostowano błąd w tłumaczeniu &5 okólnika z 12 XII 1785 roku, bo tam „wodę do picia osłodzoną miodem” przetłumaczono jako „miód pitny”, co spowodowało podwójne opłaty celnej. Nie podano, czy urzędy celne mają zwrócić poszkodowanym nadpłatę – zapewne nie! W sierpniu 1786 wypadło prostować pomyłki w Uniwersale Stemplowym: 20 VIII zmieniono § 5 tego uniwersału, mówiący, że dokumenty, wpisywane do „ksiąg krajowych” lub w „Protokołach Gruntowych, chociaż już raz ostemplowane, mają być stemplowane po raz drugi, co po miesiącu skasowano. 28 VIII musiano zmienić błędy § 14 Prawa Patentowego, a już 16 X - § 17 tego Prawa! 22 XII wynikała potrzeba zmiany i objaśnienia § 23 Uniwersału Stemplowego. Jak na jeden rok, tych błędów było dosyć, a każdy pociągał za sobą straty materialne w postaci płacenia dwa razy za jedną czynność urzędową lub zawyżonej opłaty przy sprowadzaniu towarów wskutek błędnego tłumaczenia tekstu z języka niemieckiego lub łaciny na język polski. Poszkodowani mogli co najwyżej – powołując się na odpowiednie paragrafy ustaw – „walczyć”

z pomyłkami urzędników austriackich i ponosić dalsze koszty sądowe bez pewności czy wygrają daną sprawę. Najgorsze było to, że koszty pomyłek mogły być bardzo dotkliwe.

29 III 1787 roku stwierdzono, że do § 359 Zbioru Sądowego wkrał się błąd, powodujący użycie niewłaściwego („małego”) stempla, zamiast „dużego”. Ci, co źle ostemplowali swoje podania, podlegali karze podwójnej opłaty stemplowej! Oczywiście bez swojej winy! Nadpłaty nie zwracano.

12 IV 1787 roku sam Józef II wydał polecenie zmiany § 4 i 6 rozdziału II „Książki prawa powszechnego obywatelskiego”, bo były źle sformułowane. 23 IV tegoż roku zmieniono treść § 49 rozdziału V tejże, bo zachodziła wątpliwość w tłumaczeniu tegoż paragrafu. To oczywiście tylko niektóre przykłady z lat 1785-1787, a więc bardzo krótkiego okresu czasu. A ile zdarzyło się pomyłek nieodnotowanych? Nie wiadomo. Co pozostawało pokrzywdzonym? Ciągłe petycje, zapytania i odwołania – a więc wojna na paragrafy z urzędami! A wiadomo, że takiej wojny pojedynczy poddany (obywatel) lub urząd niższego szczebla raczej wygrać nie mógł. Kolejne pytanie, może złośliwe: co się w tej materii zmieniło w naszych czasach?

Leszek Rzepka

Sól świętej Agaty

Jak wiemy sól posiada bardzo wiele kulturowych konotacji oprócz swej zwykłej codziennej roli poprawiania smaku potraw. Jest to minerał tak bogaty w symboliczne znaczenia, że warto czasem głębiej zadumać się nad różnorodnymi aspektami jego zastosowania.

Mało kto już dziś zdaje sobie sprawę, że dawniej używano sól także do ... gaszenia ognia! Według starej krakowskiej legendy przed trzystu laty przed pożarem, który wybuchł obok Bramy Grodzkiej, uchroniła miasto stara żebraczka rzucając w płomień sól św. Agaty co natychmiast zatrzymało żywioł.

Obrzęd święcenia soli, chleba i wody, który odbywał się dawniej 5 lutego, w dniu św. Agaty – jest już raczej zapomniany – pozostał np. w przysłowiu „Sól świętej Agaty strzeże od ognia chaty”.

Warto przypomnieć, iż w polskiej tradycji ludowej w dniu wspomnianej świętej święcono sól, chleb i wodę wierząc, iż w razie zagrożenia ogniem te akcesoria stanowią skuteczne zabezpieczenie. Natomiast w Beskidach Wschodnich i na Pogórzu skuteczna miała być tylko sól poświęcona siedem razy, przez siedem kolejnych lat.

Należy zaznaczyć, że święconą sól wsypywano również do wykopu przy drażeniu studni lub przy jej czyszczeniu, co miało zapewnić wodzie czystość. Powszechnie wierzono w moc soli jeśli chodzi o zmianę kierunku wiatru. Gdy domostwu zagrażała niebezpieczna wichura - wynoszono ją wówczas przed budynek.

Natomiast na Pomorzu sól, chleb i wodę stosowano w praktykach magicznych przeciwko „wysokiej wodzie” i groźnej fali. Odrobina święconej soli wrzucana do morza miała bowiem uspokajać wzburzone fale i pozwolić łodziom rybackim szczęśliwie dobić do brzegu. Sól i okruszki świę-

conego chleba mieszano także z jedzeniem przeznaczonym dla chorych i z paszą dla chorego bydła.

Sól św. Agaty posiadała bardzo wszechstronne zastosowania, wg ludowych wierzeń, miała także właściwości leczące. W okolicach Białegostoku podawano tę sól jako lekarstwo na bezpłodność. Wspomagano nią również położnice i karmiące matki.

Patrząc na zwykłą sól w solniczce - pomyślmy czasem o niej z wdzięcznością – bo jak mówi tradycja – niejedną już chatę od ognia uratowała...

Małgorzata Piera

Terminarz wydarzeń kulturalnych luty 2009 r.

ZAMEK ŻUPNY

Czynny do 30 kwietnia w godz. 9.00 - 14.30, codziennie z wyjątkiem niedziel i poniedziałków.

30.01 - 13.04

Wystawa „Ferdynand Olesiński - malarstwo w kręgu rodziny”

Wystawa prac znanego wielkiego malarza Ferdynanda Olesińskiego (1859-1905), wyróżniającego ucznia Jana Matejki, w zestawieniu z pracami jego córki Maryli oraz prawnuczki Lidii Olesińskiej. Ferdynand Olesiński jest autorem dużego obrazu „Św. Kinga”, prezentowanego obecnie na wystawie „Sacrum w dziedzictwie solnym”. Dzieło, wykonane do ołtarza głównego w podziemnej kaplicy „Św. Kingi”, znajdowało się w nim w latach 1895 - 1915 r.

Prezentowane na wystawie obrazy olejne, akwarele i rysunki pochodzą ze zbiorów wielkiego Muzeum, zbiorów kościelnych oraz kolekcji prywatnej rodziny artysty.

- 15.02 - Spotkanie rodzinne z cyklu „Mama, tata i ja”

Informacja/rezerwacja: Dział Edukacji

i Promocji, 012 289-16-33,

edukacja@muzeum.wieliczka.pl

- 18.02 - Spotkanie Towarzystwa Przyjaciół Muzeum: „Działalność Muzeum Żup Krakowskich” - prof. dr hab. Antoni Jodłowski - Ferie w Muzeum

EKSPOZYCJA NA III POZIOMIE KOPALNI SOLI

Czynna do 31 marca w godz. 8.00 - 17.00

- do 28 lutego 2009

Wystawa poplenerowa „Zabytkowe kościoły Wieliczki, Dębna Podhalańskiego i Lipnicy Murowanej” z cyklu „Zabytki na liście UNESCO”

Wystawa prac osób niepełnosprawnych, uczestników wrześniowego IX Międzynarodowego Pleneru Malarzkiego Artystów Niepełnosprawnych” z cyklu „Zabytki na liście UNESCO”. Artyści po raz pierwszy malowali zabytki sakralne – drewniane kościoły w Dębnie Podhalańskim, Lipnicy Murowanej i Wieliczce. Na wystawie prezentowanych jest ok. 200 prac, które są niezwykłą, ciepłą i wypełnioną słońcem dokumentacją tych cennych obiektów.

Patronat medialny: TVP Kraków, Polska Gazeta Krakowska, Radio Kraków, Nasze Sprawy

ZAPROSZENIE

na spotkanie rodzinne z cyklu **MAMA, TATA I JA**
pt. „Malarstwo kręgu rodzinnego” 15 lutego 2009 r.
W programie m. in.: zwiedzanie wystawy czasowej
„Ferdynand Olesiński – malarstwo w kręgu rodzinnym”, wcielenie się w rolę malarza, poznawanie
pojęć: rodzina, dom, drzewo genealogiczne.

MUZEUM ŻUP KRAKOWSKICH WIELICZKA

ul. Zamkowa 8, 32-020 Wieliczka

tel. (012) 289 16 00, fax 278 30 28,

promocja@muzeum.wieliczka.pl

www.muzeum.wieliczka.pl

Redaktor naczelny: prof. dr hab. A. Jodłowski

Redakcja: E. Bednarowska-Guzik, M. Piera

Opracowanie graficzne: E. Giżycka

Zdjęcia: A. Grzybowski, M. Bogucka